

Szczecin, dnia 17 lutego 2010 r.

dr inż. Wojciech Zyska
biegły w zakresie ochrony przyrody:
Ministra Środowiska - nr 1358
Wojewody Zachodniopomorskiego - nr P 014
kierujący zespołem sporządzającym
„Raport o oddziaływaniu na środowisko
rozwiązań projektowych planu budowy
farmy elektrowni wiatrowych
Duszniki wraz z infrastrukturą techniczną”

Wójt
Gminy Duszniki

Spółeczeństwo gminy Duszniki

za pośrednictwem

+PSWM Wielkopolska Sp. z o.o.
ul. Staszica 2/17, 60-527 Poznań

Poniżej przedstawiamy odpowiedzi i wyjaśnienia do uwag zgłoszonych w procedurze wydania decyzji środowiskowej odnoszącej się do planu budowy farmy elektrowni wiatrowych w gminie Duszniki zwanej dalej FEW Duszniki. Uwagi te powstały w trakcie udziału społeczeństwa i publicznej dyskusji na etapie prezentacji „Raportu o oddziaływaniu na środowisko rozwiązań projektowych planu budowy farmy elektrowni wiatrowych Duszniki wraz z infrastrukturą techniczną”. Niniejszy dokument zawiera informacje przedkładane przez autorów Raportu służące wyjaśnieniu wątpliwości, i wniosków wyartykułowanych przez organy uczestniczące w procedurze opiniowania i uzgadniania, w procedurze wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz uwag i zarzutów przedłożonych przez organizacje społeczne oraz przedstawicieli lokalnych społeczności. Poniżej odniesiono się do stanowisk i wniosków m.in.:

- podniesionych w pismach i wystąpieniach Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków z dnia 20 października 2009 roku, Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra” z dnia 20 listopada 2009 roku oraz Stowarzyszenia Pasikonik z dnia 4 stycznia 2010 roku,

- złożonych przez mieszkańców gminy Duszniki oraz osoby spoza niej, w trakcie procedury konsultacji społecznych ogłoszonej i prowadzonej przez Dyrektora RDOŚ oraz Wójta Gminy Duszniki,
- wyrażonych przez Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu zawartych w piśmie z dnia 5 listopada 2009 roku, nr RDOŚ-30-OO.I-66190-249/09/KB,
- przedstawionych w trakcie procedury rozprawy administracyjnej przeprowadzonej przez Wójta Gminy Duszniki w dniu 8 stycznia 2010 roku w Dusznikach,
- w konsekwencji przedstawionych w piśmie Wójta Gminy Duszniki z dnia 12 stycznia 2010 roku nr RRG.7615-16/09 wzywającego do złożenia wyjaśnień do kwestii poruszonych podczas w/w rozprawy administracyjnej.

Wszystkie poruszane w uwagach kwestie zostały przez nas przeanalizowane z największą rozwagą i troską o stworzenie podstaw dla podejmowania racjonalnych decyzji. Odpowiedzi nasze dotyczą zarówno problematyki szczegółowej, jaki i wniosków na poziomie większej ogólności. Dotyczy to przede wszystkim naukowo – badawczej strony wykonania Raportu, ale także proceduralnych konsekwencji realizacji kolejnych kroków planistyczno – inwestycyjnych wynikających z tego dokumentu.

Bardziej pobieżnie odnieśliśmy się natomiast do większości zgłoszonych uwag wyrażających istnienie kontrowersji wynikających z konfliktów interesów, istniejących w lokalnych społecznościach, a przede wszystkim spraw w zakresie opłacalności realizacji przedsięwzięcia będącego przedmiotem Raportu, jako że kwestie te nie są elementem Raportu.

Jednocześnie nadal pozostajemy na stanowisku, że wartości przyrodnicze obszaru planowanego pod inwestycję, w tym walory faunistyczne, na tle innych analizowanych powierzchni w Wielkopolsce i na Pomorzu oceniamy jako co średnie, co daliśmy wyraz w trakcie rozprawy. Naukowe powody podtrzymywania przez nas takiej opinii przedstawiliśmy także w niniejszym dokumencie.

Pozwala to nam, autorom Raportu, na ponowne sformułowanie twierdzenia o istnieniu możliwości realizacji następnych etapów ocenionej inwestycji energetyki wiatrowej. Istotnym jest również fakt, że realizacja tych kroków może i powinna być

uwarunkowana wykonywaniem wieloletnich proinwestycyjnych badań monitoringowych, m.in. na reagowanie na niespodziewane sytuacje konfliktowe.

Poniżej przedstawiamy stanowisko do uwag, wniosków oraz propozycji złożonych na piśmie na ręce Wójta Gminy Duszniki i wyartykułowane w trakcie rozprawy administracyjnej, jaka miała miejsce w dniu 8 stycznia 2010 r. Ponadto prezentujemy stanowisko w kwestii wniosków i uwag złożonych do Pana Wójta oraz Dyrektora Regionalnego Ochrony Środowiska w Poznaniu przez w/w organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczeństwo gminy Duszniki i osoby spoza niej.

Z poważaniem

dr inż. Wojciech Zyska

Stanowisko do złożonych uwag i wniosków w trakcie rozprawy administracyjnej w dniu 8 stycznia 2010 r. przeprowadzonej przez Wójta Gminy Duszniki

Zgodnie z pismem Wójta Gminy Duszniki z dnia 12 stycznia 2010 r. zn. RRG.7615-16/09 niniejszym odniesiono się do uwag, zastrzeżeń i wniosków wyartykułowanych w trakcie rozprawy administracyjnej w dniu 8 stycznia 2010 r. przeprowadzonej przez Wójta Gminy Duszniki w ramach procedury konsultacji społecznych.

Poniżej odniesiono się do tekstu protokołu sporządzonego po tej rozprawie, w którym zawarto kwestie poruszane przez przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przez osoby przybyłe na tę rozprawę, a reprezentujące lokalne społeczeństwo, w tym także spoza gminy Duszniki. Z protokołu tego wyłoniono poszczególne kwestie poruszane w trakcie tej rozprawy, do których poniżej odniesiono się. I tak:

1) w kwestii usunięcia z tekstu opracowania p. dr [REDAKTOWANE] - strony nr 2.

Szczegółowe omówienie tej kwestii wraz z wyjaśnieniami zawarto przy stanowisku do pisma OTOP z dnia 20 października 2009 r. W konkluzji należy stwierdzić, że p. dr [REDAKTOWANE] przekazał zamawiającemu wersję opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007) , różniącą się od wersji jaką posługiwał się w trakcie rozprawy administracyjnej. Ten stan rzeczy ustalono po rozprawie na podstawie porównania dokumentów jakim dysponował inwestor FEW Duszniki i p. dr [REDAKTOWANE] (przekazał swoją wersję po rozprawie p. dr Wojciechowi Zysce). Tak więc w wyniku przeprowadzonej rozprawy stwierdzono, że p. dr [REDAKTOWANE] sporządził w odstępie kilku dni dwa bardzo podobne dokumenty zatytułowane „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007), różniące się między sobą kilkoma szczegółami. Wariant późniejszy zawiera m.in. stronę, która jakoby miała być usunięta przez autorów raportu w wersji wcześniejszej, a której p. dr [REDAKTOWANE] nie dołączył do wersji wcześniejszej. Zarzut p. dr [REDAKTOWANE] dotyczy tekstu *Podsumowania* umieszczonego na str. 2 późniejszego opracowania, w wyniku czego została zmieniona (powiększona) liczba stron w

tym dokumencie o jedną kartkę. Należy nadmienić, że ta wcześniejsza wersja została przekazana spółce PSWM Wielkopolska, prowadzącej przygotowanie realizacji FEW Duszniki. Natomiast nie udało się ustalić, czy wersja późniejsza, tj. zawierająca tekst *Podsumowania* na str. 2, została przekazana zamawiającemu opracowanie pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007).

W konkluzji należy stwierdzić, że autorzy raportu nie dokonali zarzucanego im czynu niegodnego ekspertów. Z pewnością za taką sytuację autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych dla planowanej FEW Duszniki (2009) nie mogą ponosić odpowiedzialności, gdyż autor lub autorzy opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” nie dopełnili staranności przy sporządzaniu i przekazywaniu tego opracowania.

W tej sytuacji p. dr [REDAKTOWANE] bez sprawdzenia oskarżył autorów raportu o ingerencję w jego dzieło, powodując bezpodstawne narażenie na szwank dóbr osobistych autorów raportu, tym samym bezpodstawnie pomówił inwestora o manipulowanie dokumentami i o wybiórcze wykorzystywanie informacji. Autorzy raportu FEW Duszniki, mając nadzieję iż p. dr [REDAKTOWANE] jest człowiekiem honoru, oczekują że w tym stanie rzeczy przeprosi on autorów raportu oraz inwestora za swoje bezpodstawne oskarżenie oraz naprawi straty moralne wynikłe z publicznego oskarżenia o nierzetelność.

2) w kwestii zarzutu p. dr [REDAKTOWANE] nie wykorzystania w raporcie wszystkich informacji z opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007).

Autorzy raportu stwierdzają, że w pełni, bez jakichkolwiek zmian, wykorzystali dane zaprezentowane w tym opracowaniu odnoszącym się do okresu lęgowego. Ponadto, autorzy raportu wykorzystali dane zebrane przez Chylareckiego, Wylegałę i Batyckiego w okresie koczowisk, jesiennych i wiosennych migracji, zimowania oraz w sezonie rozrodczym w 2008 r. Te dane zostały zaprezentowane po ich opracowaniu i analizie, gdyż zespół wymienionych ornitologów nie wykonał tej czynności.

Natomiast autorzy raportu mieli nieco inne wnioski ze zgromadzonego materiału, co m.in. wynikało z większego doświadczenia autorów raportu od

doświadczenia w/w autorów w zakresie monitoringu obiektów planowanych pod elektrownie wiatrowe, jak i w obrębie już istniejących (autorzy raportu ze swoim zespołem w ostatnich dwóch latach prowadzili monitoring poinwestycyjny w obrębie 6 obiektów obejmujących ca. 40% obecnie zainstalowanej mocy elektrowni wiatrowych).

W tym miejscu należy podkreślić, że kwestia ocen jest i powinna być kwestią dyskusji naukowej, ścierania się argumentów. Pan dr ██████████ w trakcie rozprawy nie chciał takowej dyskusji podjąć, lub też nie miał być może argumentów dla podważenia tez postawionych w tej kwestii w raporcie oraz szeroko omówionych w trakcie rozprawy odnośnie oceny walorów ornitologicznych terenów planowanych pod lokalizację FEW Duszniki. Ze strony p. dr ██████████ uczestnicy rozprawy mogli jedynie dowiedzieć się, że z pewnością racja leży po jego stronie. Fakty, w tym dane z różnych opracowań zaprezentowanych przez p. dr W. Zyskę, nie są jednak po stronie p. dr ██████████.

Z pewnością różna ocena walorów faunistycznych analizowanego terenu dokonana przez autorów raportu i p. dr ██████████ wynikała z faktu odniesienia się do różnych wielkości powierzchni. P. dr ██████████ z zespołem swoje wnioski odniósł do terenu liczącego ca. 100 km², podczas gdy autorzy raportu odnosili się już do konkretnych terenów liczących ca. 30 km², na których inwestor ostatecznie zaplanował lokalizację elektrowni wiatrowych. Tereny w gminie Duszniki, które można ocenić jako cenne, i za takie wskazane przez p. ██████████, zostały w procedurze weryfikacji i wariantowania wyłączone spod zainwestowania, a pod inwestycje wybrano tereny przeciętne pod względem ornitologicznym. Należy podkreślić, że p. dr ██████████ w trakcie swoich wystąpień nie podważył tezy autorów raportu, iż miejsca lokalizacji posadowienia elektrowni wiatrowych nie są powierzchniami o szczególnie wysokich walorach ornitologicznych.

Jednocześnie należy podkreślić, że stwierdzenia p. dr ██████████ odnosiły się jedynie do wyników sezonu lęgowego 2007 r., podczas gdy konkluzje autorów raportu opierały się o wyniki ponad rocznego monitoringu.

3) w kwestii dotyczącej zagrożenia nietoperzy.

Szczegółowe omówienie tej kwestii, a w szczególności dane o wynikach badań, wraz z wyjaśnieniami zawarto poniżej przy stanowisku do pisma Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra” z dnia 20 listopada 2009 r.

4) w kwestii najnowszych badań nad hałasem i jak one wpłynęły na ograniczenie mocy turbin

Kwestia ta została szczegółowiej omówiona przy odpowiedzi do pisma RDOŚ. Tym niemniej należy stwierdzić, że trzecia analiza została przeprowadzona w związku z wątpliwościami RDOŚ jakie powstały po analizie dokumentu sporządzonego na potrzeby raportu pt. „Studium natężenia hałasu dla lokalizacji Duszniki region szamotulski Polska” przygotowany przez BBB Umwelttechnik Erneuerbare Energien GMBH.

Wyniki trzeciej analizy wykonanej przez firmę EMPEKO zweryfikowały wyniki uzyskane w ramach w/w analizy. Pozwoliły wyeliminować wątpliwości powstałe w związku z tym opracowaniem. W konsekwencji ustalono, że zarówno przy prędkości wiatru równej 7 m/s jak i 10 m/s nie będzie miało miejsce przekroczenie norm hałasu zarówno w dzień, jak i w nocy.

Obliczenia dla hałasu dokonano dla nowych, a nie używanych, typów elektrowni wiatrowych.

Jednocześnie należy stwierdzić, że elektrownie te tylko w bardzo ograniczonym czasie będą pracowały z pełną mocą. Taka sytuacja może wystąpić w czasie kilku – kilkunastu procent całkowitego rocznego czasu pracy FEW Duszniki.

Szczegółowe wyliczenia i ocenę tego zjawiska zawiera opracowanie przygotowane przez firmę EMPEKO. Zawiera ono m.in. mapę zasięgu izofon analizowanych turbin planowanych w obrębie FEW Duszniki oraz obliczenia i mapę efektu skumulowanego w przypadku powstania farmy elektrowni wiatrowych w obrębie gminy Kuślin.

5) w kwestii poruszanych przez p. ██████████ odnośnie wzrostu poziomu hałasu produkowanego przez elektrownie w zależności od mocy znamionowej turbin

Dostępna literatura traktująca o hałasie emitowanym przez elektrownie wiatrowe podaje, że w przypadku dużych turbin liczących ca. 2 MW i większych wzrost hałasu jest wprost proporcjonalny do mocy turbin. W tym przypadku ma tu zastosowanie skala logarytmiczna. Wiedza ta jest dobrze ugruntowana i nie podważana przez osoby mające w tych kwestiach doświadczenie. Stąd nie istnieje żadna potrzeby prowadzenia w tej kwestii dodatkowych badań.

6) w kwestii jakie elektrownie są zaplanowane w FEW Duszniki

Inwestor planuje w ramach FEW Duszniki nowoczesne typy elektrowni wiatrowych o mocy 2,5 MW, typu którego w Polsce dotychczas nie zainstalowano. Tego rodzaju elektrowni nie można zakupić z tzw. demobilu.

Należy nadmienić, że wszystkie analizowane w raporcie typy elektrowni to konstrukcje nowoczesne, posiadające stosowne certyfikaty bezpieczeństwa i dopuszczające je do użytkowania na obszarze Europy.

7) w kwestii możliwości użycia innych turbin niż wskazane do realizacji w raporcie, tj. o odmiennych parametrach

Zmiana typu konstrukcji elektrowni do posadowienia jest poważną zmianą, która wymagałaby przeprowadzenia nowej procedury, w tym nowego raportu uwarunkowań środowiskowych. Posługiwanie się w tekście raportu informacją o turbinach o mocy do 2,5 MW miało na celu uświadomienie czytającemu, że osiągnięcie mocy 2,5 MW będzie miało miejsce tylko w ograniczonym czasie. Badania wiejącego tu wiatru pokazują, że pełnej maksymalnej mocy nie uda się uzyskać ciągle w dłuższym okresie czasu. To także przekłada się na skutki oddziaływań w zakresie hałasu, infradźwięków, zjawiska efektu migotania. Automatycznie wszystkie parametry tych oddziaływań będą miały mniejszy zasięg lub /i oddziaływanie.

8) w kwestii zagrożenia zalodzenia turbin i wystąpienia zjawiska rzucania lodem przez obracające się śmigła elektrowni

Wybrany w procedurze wariantowania inwestycji typ elektrowni jest bardzo nowoczesnym typem konstrukcji, tak pod względem mechanicznym, jak i użytych materiałów.

Planowane turbiny w obrębie FEW Duszniki zostaną wybudowane z materiałów kompozytowych, na których nie będą osadzać się szadź, śnieg i lód. Tym samym takie zjawisko nie wystąpi.

Należy nadmienić, że turbiny starszego typu, o innej konstrukcji śmigieł, wykazywały takie zjawisko.

9) w kwestii efektu stroboskopowego

Kwestia możliwości oddziaływania efektu migotania cienia i ekspozycji obiektów mieszkalnych na ten efekt została przedstawiona przy odpowiedzi do pisma RDOŚ. Tym niemniej należy stwierdzić, że przeprowadzona analiza zacienienia przez poszczególne konstrukcje elektrowni składających się na FEW Duszniki nie będzie znaczącym problemem. Szczegółowe wyliczenia i ocenę tego zjawisko zawiera sporządzone przez inwestora opracowanie wykonane po złożeniu raportu.

10) w kwestii infradźwięków emitowanych przez elektrownie

Kwestia ta znalazła swoje odzwierciedlenie w opracowaniu dotyczącym infradźwięków, wykonanym dodatkowo przez inwestora farmy elektrowni po złożeniu raportu.

Reasumując należy stwierdzić, że produkowane obecnie elektrownie wiatrowe emitują infradźwięki na poziomie niższym niż 85 dB(A). Wg najnowszych analiz i badań prowadzonych przez specjalistów w zakresie medycyny i hałasu, w tym wg publikacji pt. „Wind Turbine Sound and Health Effects. An Expert Panel Review Prepared by (in alphabetical order)” autorstwa Cloby'ego et al. (grudzień 2009), nowoczesne elektrownie wiatrowe nie stanowią zagrożenia pod względem emisji infradźwięków. Jednocześnie należy podkreślić, że infradźwięki w zakresie słyszalnym (określane również jako dźwięki podsłyszalne) nie są emitowane przez elektrownie wiatrowe. Autorzy tego opracowania, po analizie literatury w tym względzie, stwierdzają że brak jest

wiarygodnych dowodów na to że emitowane infradźwięki przez elektrownie wiatrowe mogą negatywnie oddziaływać na stan zdrowia. Natomiast stwierdzają, że mogą być jednym z czynników przyczyniających się do powstawania irytacji wśród osób mieszkających blisko pracujących elektrowni. Tym niemniej nie zaliczają jej, tj. irytacji, do jednostek chorobowych. Podkreślają oni, że infradźwięki są rutynowo stosowane w medycynie, nawet te o poziomie 70 dB(A).

Ważnym do podkreślenia jest to, że dotychczas nie opracowano norm i metod pomiaru dla oceny dopuszczalnego poziomu infradźwięków. Brak technicznych możliwości spowodowany jest faktem, że poziomy dopuszczalne emisji infradźwięków w środowisku nie są zdefiniowane, co powoduje, że producenci oprogramowania akustycznego nie posiadają obowiązku poszerzania możliwości analiz symulacyjnych programów. Z pewnością w przyszłości ten problem zostanie rozwiązany i takowe oceny i analizy będą wykonywane.

11) w kwestii migotania wywołanego odbiciem światła od elementów konstrukcji elektrowni

Kwestia ta znalazła swoje odzwierciedlenie w opracowaniu dotyczącym efektu zacienienia, wykonanym dodatkowo przez inwestora farmy elektrowni po złożeniu raportu, który załączono do niniejszego dokumentu.

Z analizy tej wynika, że dzięki materiałom użytym do budowy i pokrycia planowanych turbin, według autora tego opracowania, z astronomicznego punktu widzenia zjawisko to może wystąpić w ok. 10% wszystkich możliwych przypadków; powodowane jest to wpływem czynników meteorologicznych, takich jak zachmurzenie i kierunek wiatru (który określa pozycję wirnika turbiny) oraz zastosowanymi materiałami. Zgodnie ze świadectwem dostarczonym przez producenta turbiny GE 2.5xl (vide załącznik) maksymalna wartość odbitego światła mierzona zgodnie z normą DIN 67530 nie będzie przekraczać 10%.

12) w kwestii bezpiecznych odległości elektrowni wiatrowych od budynków mieszkalnych, tak aby zachowane były normy hałasu

W Polsce, ze względu na oddziaływanie hałasu oraz inne oddziaływania, nie obowiązują normatywy w zakresie odległości między lokalizacją elektrowni a budynkami mieszkalnymi. Dla każdej planowanej farmy ocenia się hałas jaki może powstawać w trakcie funkcjonowania takiej instalacji. Nawet przy takim

samym typie zastosowanej konstrukcji elektrowni w obrębie dwóch różnych farm odległości izofon np. 40 dB(A) i 45 dB(A) będą różne. Zależy to od ukształtowania terenu w obrębie każdej z farm, obecności zadrzewień i zalesień i innych przeszkód określanych jako szorstkość terenu.

Tym niemniej, doświadczenie zebrane na wielu innych farmach pokazuje, że taką bezpieczną odległością, w zależności od obecności przeszkód między elektrownią a zabudowaniem, jest dystans ok. 400 – 500 metrów.

13) w kwestiach poruszanych przez dr ██████████

Nie można zgodzić się z tezą, że sporządzony raport jest zbyt długi i powinien być zawarty co najwyżej na kilkudziesięciu stronach. Analizowana FEW Duszniki byłaby jedną z największych farm w Polsce. Podobnej wielkości farmy funkcjonują lub powstają w województwie zachodniopomorskim. Przy lokalizacji takiej farmy powstaje szereg zagadnień wymagających omówienia w sposób rzetelny, tj. w sposób zrozumiały dla czytającego. Stąd raport nie może być lakoniczny, co postuluje p. dr ██████████. Należy podkreślić, że w raporcie dla FEW Duszniki w kilku miejscach zdecydowano się na pewne skróty myślowe i w opisach, co zaowocowało w procedurze konsultacji protestami lub żądaniami dodatkowych wyjaśnień, co czynimy niniejszym. Jednym z takich elementów jest kwestia nietoperzy lub zagadnienia technologii inwestycji. Stąd autorzy raportu stwierdzają, że raport zawarty w kilkudziesięciu stronach byłby wadliwym raportem.

Autorzy raportu stwierdzają, że krytycznie podchodzili do szeregu danych i informacji dotyczących realizacji farm elektrowni wiatrowych na zachodzie Europy, oceniając ich rzetelność oraz aktualność.

Ocena że w Dusznikach nie ma odpowiednich wiatrów dla realizacji FEW Duszniki jest indywidualną oceną p. dr ██████████. Przeprowadzone przez ostatnie trzy lata oceny wiejących tu wiatrów pozwalają pozytywnie prognozować możliwość budowy tu farmy. Jednak, o ile p. dr ██████████ ma rację to w bardzo krótkim czasie po wybudowaniu farma „splajtuje”, i problemy poruszane przez p. dr ██████████ ulegną samorozwiązaniu.

Kwestie hałasu, infradźwięków oraz rzucania lodem, a także zacieniania znalazły swoje odzwierciedlenie w procedurze uzupełniającej raport.

Funkcjonowanie tej farmy uzgodniły stosowne organy odpowiedzialne za cywilne i wojskowe lotnictwo, w tym bezpieczeństwo lotów, a także stosowne organy sanitarne na szczeblu powiatu i województwa.

14) w kwestii oddziaływania skumulowanego FEW Duszniki i planowanej Farmy Kuślin

W dodatkowej analizie hałasu sporządzonej przez firmę EMPEKO szczegółowo odniesiono się do kwestii skumulowanego oddziaływania. Autorzy tej analizy stwierdzili, że bliskość położenia obu farm nie będzie miała istotnego znaczenia dla zjawiska kumulowania się hałasu, w tym oddziaływania na zdrowie i życie ludzi mieszkających w sąsiedztwie obu farm. Oceniono także, że inne oddziaływania w zakresie promieniowania, infradźwięków będą bez znaczenia dla mieszkańców.

Trudnym jest odniesienie się w zakresie oddziaływania skumulowanego na zasoby przyrodnicze, gdyż raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko sporządzony w styczniu 2008 r. szczegółowo nie odnosi się do walorów przyrodniczych, w tym faunistycznych, gminy Kuślin. Analiza świata zwierzęcego w tym dokumencie zawarta została na niepełnych dwóch stronach, podczas gdy analiza tego świata w raporcie dla FEW Duszniki na około 10 stronach. Praktycznie w raporcie dot. farmy Kuślin brak jest jakichkolwiek informacji o nietoperzach. Również kwestie dot. form ochrony przyrody, w tym obszarów natura 2000 zostały opisane na pół strony. Farma Kuślin miałaby liczyć 34 turbiny o mocy ca. 2,5 MW. Byłaby to duża farma, stanowiłaby ona pod względem liczby posadowionych elektrowni ponad połowę stanu FEW Duszniki.

Raport dla Farmy Kuślin zawiera się na 59 stronach. Stąd jest bardzo lakoniczny. Nie odnosi się do kwestii oddziaływania skumulowanego z planowaną wówczas farmą Duszniki. Farma ta uzyskała już decyzję środowiskową, w tym stosowne uzgodnienia organów administracji publicznej, aczkolwiek brak uzgodnionych warunków przyłączenia farmy oraz umowy przyłączenia do systemu sieci elektroenergetycznej jest powodem, że farma ta jeszcze długo nie będzie realizowana.

Zadziwiająca jest, że osoby dzisiaj protestujące przeciwko FEW Duszniki, w tym mieszkańcy Zakrzewka, w stosownym czasie nie zainteresowali się tą także dużą inwestycją, a także potencjalnymi problemami jakie mogą wyniknąć w jej

funkcjonowania. Również niejasnym jest dlaczego OTOP i PTOPI Salamandra nie zainteresowały się tą tak dużą inwestycją pomimo jej sąsiedztwa z obszarami Natura 2000. Inwestycja ta m.in. jest zlokalizowana w bliższej odległości od ostoi Kopanki, niż planowana FEW Duszniki, która nie została nawet wymieniona w raporcie dla Farmy Kuślin

W obecnym stanie rzeczy, mając na uwadze prowadzone do dnia dzisiejszego obserwacje przyrodnicze oraz wiedzę uzyskaną obecnie w kwestii hałasu, promieniowania, należy stwierdzić, że obie farmy sąsiadujące ze sobą nie powinny powodować istotnego skumulowanego negatywnego oddziaływania na zasoby przyrodnicze, w tym sieć obszarów chronionych, także Natura 2000. Nie przemawiają za tym żadne dane znane obecnie. Mankamentem jest lakoniczność raportu dla Farmy Kuślin. Należy podkreślić, że przy raporcie dla Farmy Kuślin (wg tekstu dostępnego autorom niniejszego dokumentu nie uczestniczyli eksperci legitymujący się wieloletnim doświadczeniem w zakresie fauny, w tym ptaków i ssaków). Gdyby raport dla Farmy Kuślin być sporządzony na poziomie dokładności jak raport FEW Duszniki, to nie można wykluczyć, że można by w tym względzie znacznie więcej powiedzieć. UWAGA!!!

15) w kwestii ochrony ginięcia ptaków w amerykańskich farmach podnoszonej przez p. ██████████

Faktycznie w Stanach Zjednoczonych znane jest zjawisko masowych upadków ptaków wynikające z kolizji z turbinami wiatrowymi. Szereg publikacji o tym problemie traktuje, a cytowane prace pochodzą sprzed 2005 r., głównie z lat 90-tych. To świadczy, że kolizje te dotyczą farm elektrowni znacznie niższych i gęściej sytuowanych niż to obecnie się czyni. Tak więc przenoszenie zjawisk występujących na grunt FEW Duszniki dla celów pokazania problemu jest błędem metodologicznym, wynikającym z różnych generacji turbin tam stosowanych, powodujących znaczne straty, i turbin planowanych w FEW Duszniki.

16) w kwestii ochrony motyla modraszka podnoszonej przez p. ■

W trakcie rozprawy administracyjnej p. ■ zgłosił obawę, że wskutek inwestycji będzie zagrożone stanowisko modraszka ujętego w czerwonej księdze, którego widział i sfotografował.

Dla ustalenia stanu faktycznego, tj. ustalenia z jakim gatunkiem miał do czynienia, został poproszony przez p. dr W. Zyskę o przekazanie po rozprawie zdjęcia tego motyla oraz mapy lokalizacji tej obserwacji. Stąd ta kwestia została szerzej omówiona poniżej w uwagach zgłoszonych przez mieszkańców gminy Duszniki oraz spoza niej.

17) w kwestii poruszanej przez p. ■ odnośnie powodów rezygnacji inwestora z turbin o mocy 2 MW

Kwestia ta została szczegółowo opisana w raporcie. M.in. aby uzyskać ten sam efekt, jak przy turbinach 2,5 MW należałoby postawić więcej turbin, a to z kolei implikuje negatywne odczucia w zakresie krajobrazu, powodować mogłoby problemy z zachowaniem norm w zakresie hałasu obiektów poddanych ochronie akustycznej. Także powodowałoby to zwiększenie przeszkód dla poruszających się w przestrzeni zwierząt. Tym samym uznano na etapie wariantowania inwestycji, że jest to gorszy wariant od 66 elektrowni o mocy 2,5 MW.

**Stanowisko do złożonych uwag i wniosków przez
mieszkańców gminy Duszniki oraz osoby spoza niej w trakcie
procedury konsultacji społecznych ogłoszonej i prowadzonej przez
Dyrektora RDOŚ oraz Wójta Gminy Duszniki**

Przeprowadzona analiza pism skierowanych w 2009 r. oraz styczniu 2010 r. do RDOŚ i Wójta Gminy Duszniki pozwala wyodrębnić kilka grup uwag, wniosków, zastrzeżeń oraz obaw. Zostały one poniżej pogrupowane i wymienione. Do każdej z tych grup oraz w miarę możliwości do każdej złożonej uwagi, wniosku, zastrzeżenia oraz obawy przedstawiono odpowiedź lub komentarz. Taką procedurę przyjęto w stosunku do uwag, wniosków, zastrzeżeń oraz obaw wyartykułowanych w pismach indywidualnych osób - mieszkańców gminy i mieszkających spoza niej oraz wielokrotnie powielanym tekście pod których podpisało się od kilku do ponad 100 osób. Ponadto odniesiono się indywidualnie do kilku merytorycznych pism, w których zawarto lub opisano jakieś konkretne zagadnienia. I tak:

I. Kwestie proceduralne

1. odczucie braku wystarczającej wiedzy o farmie, braku spotkań i konsultacji, rzetelnej informacji
2. nie odniesiono się do skutków planów budowy farmy w gminie Kuślin i farmy w Dusznikach
3. energia produkowana z elektrowni wiatrowych jest 3 razy droższa i musi być dofinansowana
4. wniosek o referendum

Stanowisko, wyjaśnienia:

Informacja o budowie farmy nie była z pewnością utajniana przez inwestora, Urząd Gminy w Dusznikach. Inwestor wielokrotnie prezentował ideę tej inwestycji w trakcie spotkań z mieszkańcami, za pośrednictwem środków masowego przekazu, indywidualnych konsultacji i spotkań z mieszkańcami gminy Duszniki. projekty i rozwiązania dla tej farmy, poszczególnych etapów, były przedmiotem procedur administracyjnych prowadzonych przez Wójta Gminy Duszniki oraz Starostę Szamotulskiego. Zorganizowana w dniu 8 stycznia 2010 r. rozprawa

administracyjna jest potwierdzeniem otwartości inwestora i lokalnej administracji w zakresie polityki informacyjnej.

Faktycznie w raporcie nie odniesiono się do kwestii planów budowy farmy elektrowni wiatrowych liczącej 34 elektrownie o mocy 2,5 MW każda w gminie Kuślin. Ta farma, jak się okazało, posiada już decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Jednakże na etapie przygotowania raportu, jego autorzy nie dotarli do tej informacji. Podjęli te czynności po przyjęciu tej wiadomości i jej potwierdzeniu. W związku z tym pozyskano dla potrzeb uzupełnienia wiedzy sporządzony dla Farmy Kuślin raport uwarunkowań środowiskowych i przeprowadzono jego analizę. Ustalono, że raport ten także nie odnosi się do projektu budowy FEW Duszniki, nie zawiera jakiegokolwiek analizy w zakresie występującej na terenie gminy Kuślin i w obrębie planowanej farmy zasobów fauny (fauna jest opisana i przeanalizowana na dwóch stronach). Brak jest także analizy w zakresie oddziaływania Farmy Kuślin na ostoje Natura 2000, w tym ostoję Kopanki, Jezioro Zgierzynieckie, pomimo że farma Kuślin leży bliżej do ostoi Kopanki PLH 30008 niż FEW Duszniki, a obie leżą w podobnej odległości do ostoi Jezioro Zgierzynieckie PLB 300009 i Ostoi Zgierzynieckiej PLH 30007, które są także chronione jako rezerwat przyrody „Na Jeziorze Zgierzynieckim im. Bolesława Papięgo”.

W tej sytuacji przeprowadzono symulację w zakresie hałasu, która pozwoliła stwierdzić, że nie wystąpią znaczące dla mieszkańców obu gmin zagrożenia skumulowane w sytuacji pracy obu farm. Ponadto prowadzone do dnia dzisiejszego obserwacje w gminie Duszniki, Buk oraz Opalenica pozwoliły na stwierdzenie, iż nie wystąpi zjawisko skumulowanego oddziaływania FEW Duszniki z Farmą Kuślin na w/w formy ochrony przyrody.

Kwestia kosztów produkcji energii elektrycznej nie jest przedmiotem analizy w ramach procedury decyzji środowiskowej. Jeśli ta produkcja będzie za droga wówczas konsekwencji poniesie inwestor. Również ocena zasadności wniosku o referendum wykracza poza tą procedurę.

II. Kwestie ogólne dotyczące farmy

1. największa w Europie farma
2. liczba elektrowni jest zbyt duża, zbyt szeroki zakres inwestycji
3. duże zagęszczenie elektrowni na terenie gminy

4. połowa terenu gminy zostanie zajęta pod farmę, bądź poddana jej oddziaływaniu
5. zbyt blisko zabudowy w obrębie Dusznik - od ul. Bukowskiej ■ posesji p. ■
■ elektrowni wiatrowej
6. obawa że postawione elektrownie będą urządzeniami zdemontowanymi. Nie przedstawiono żadnego dokumentu, który zobowiązywałby inwestora do montażu nowych urządzeń
7. powodować będzie zagrożenie dla sieci energetycznej

Stanowisko, wyjaśnienia:

Postawione urządzenia będą nowymi konstrukcjami. Przeprowadzone analizy i symulacje w zakresie oddziaływania w zakresie hałasu, czy zacielenia nie potwierdzają tezy o zbyt bliskim posadowieniu elektrowni wiatrowych.

Faktycznie ta farma będzie jedną z największych farm elektrowni wiatrowych w Polsce, tym niemniej nie będzie ewenementem, bo takowa istnieje i funkcjonuje blisko od roku w woj. zachodniopomorskim. Jednakże z jej wielkości nie można stawiać zarzutu.

Wyprodukowana energia elektryczna będzie przekazywana do krajowej sieci energetycznej po jej dostosowaniu m.in. w GPZ-ecie. Stąd postawione elektrownie nie mogą i nie będą powodować zagrożenia dla przesyłowej sieci energetycznej. Gdy tak było właściciel sieci energetycznej nie pozwoliłby na włączenie się w tę sieć.

III. Kwestie w zakresie oddziaływania na zasoby przyrodnicze, krajobrazowe

1. pogorszenie walorów krajobrazowych, nieodwracalne zniszczenie krajobrazu
2. inwestycja spowoduje zwiększenie siły wiatru oraz wysychanie gleby poprzez zawirowywanie mas powietrza
3. zagrożenie dla ptaków
4. stanowią zagrożenie dla migrujących ptaków i dla ich rezerwatów
5. zagrożenie dla ptaków przelatujących z rezerwatu Zgierzynek
6. negatywne opinie amerykańskich i europejskich specjalistów, naukowców
7. będzie miała miejsce wycinka drzew
8. plany budowy stoją w sprzeczności z planami zalesiania gruntów

Stanowisko, wyjaśnienia:

Faktycznie będzie miała miejsce ingerencja w krajobraz. Może być ona odebrana jako jego pogorszenie. Jednakże teren gminy Duszniki nie jest objęty żadną

formą ochrony krajobrazu naturalnego lub kulturowego. Należy nadmienić, że każda farma ma określony czas życia. Po tym czasie wynoszącym z reguły 25 – 30 lat konstrukcje są demontowane.

Stworzenie FEW Duszniki nie spowoduje, że w gminie Duszniki będzie wiał silniej wiatr, a także budowa tej farmy nie spowoduje przyspieszenia przesuszenia gleb.

Uważa się, że farmy elektrowni wiatrowych stanowią zagrożenie dla przelatujących ptaków. Istnieje szereg publikacji ze Stanów Zjednoczonych, czy Australii o licznych kolizjach ptaków z farmami. Jednakże te informacje pochodzą głównie z farm starszych generacji (niskich, szybkoobrotowych). W przypadku stosowania nowych generacji elektrowni problem ten praktycznie zmniejsza się do minimum. Obecnie w obrębie farm budowanych przez generatory posadowione na wysokości co najmniej 80 metrów, wolnoobrotowych, tam gdzie analizowano skutki budowy farmy dla fauny i szaty roślinnej i dostosowano kształt farmy do tych warunków, problemy związane z upadkami ptaków jest niewielki. W Polsce obecnie ginie rocznie nie więcej jak 100 ptaków na wszystkich pracujących farmach elektrowni wiatrowych. W stosunku do liczby przelatujących przez te farmy ptaków odsetek tych które się na nich rozbijają wynosi ułamek procenta. Podobna sytuacja występuje w Europie w tych farmach gdzie zastosowano nowe typy generatorów i wież. Dlatego w gminie Duszniki w obrębie FEW Duszniki nie przewiduje się poważnych konfliktów na tle kolizji pracujących elektrowni, gdyż na etapie wariantowania inwestycji odrzucono te miejsca, gdzie taka sytuacja byłaby najbardziej prawdopodobna, a więc znacznie ograniczono zagrożenie dla fauny w okresie rozrodu, migracji, koczowisk i zimowania. Czynnikiem sprzyjającym ograniczaniu tego zagrożenia jest to, że planowane elektrownie będą usytuowane w miejscach najmniej atrakcyjnych dla ptaków i nietoperzy, gdzie zagęszczenia tych zwierząt są najmniejsze. Rozstawienia elektrowni od siebie na odległość co najmniej 300 metrów, jak to wynika z doświadczenia autorów raportu, pozwala ptakom na swobodne żerowanie między wiatrakami. Z kolei posadowienie turbin na wysokości co najmniej 100 metrów pozwoli także ptakom na rozród i żerowanie bez szwanku pod pracującymi elektrowniami wiatrowymi.

Sporządzona w 2008 r. analiza obszarów cennych pod względem ornitologicznym dla obszaru województwa wielkopolskiego pokazuje, że tereny

planowane pod tę farmę i położone w ich sąsiedztwie nie przedstawiają wysokich walorów ornitologicznych. Również za taką konkluzją przemawiają wyniki Wielkopolskiego Atlasu Ornitologicznego, MPPL-u, dane literaturowe odnoszące się do województwa wielkopolskiego, powiatu szamotulskiego, zapisy w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Duszniki.

Budowa FEW Duszniki nie pogorszy warunków funkcjonowania rezerwatów przyrody leżących w granicach gminy Duszniki i gmin sąsiadujących z nią, m.in. w kwestiach oddziaływania na ornitofaunę. Nie będzie ona także istotnie negatywnie oddziaływać na wyznaczone i planowane do wyznaczenia ostoje Natura 2000.

W procedurze zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania zaawizowano zamiar realizacji nowego zakresu kształtowania walorów lokalnych krajobrazów, konsekwencją czego jest zamiar realizacji FEW Duszniki.

W ramach planowanej inwestycji zaplanowano wycinkę 25 drzew, których obecność koliduje z możliwością stworzenia dróg dojazdów do nieruchomości dla transportu konstrukcji elektrowni lub koliduje z ich przewozem w obrębie istniejących dróg. Wykaz tych drzew załączono w raporcie. Pokazuje on, że są to drzewa nie zaliczane do cennych gatunków. Część planowanych do wycinki osobników, jak pokazała ich inwentaryzacja, to egzemplarze chore, uszkodzone lub niebezpiecznie przechylone, rosnące w bezpośrednim sąsiedztwie skrajni drogi, które z mocy obowiązujących przepisów powinny być już dawno usunięte. Znaczną część z nich to drzewa należące do gatunków obcego pochodzenia.

Plan realizacji FEW Duszniki nie stoi w sprzeczności z planami zalesień w gminie. Kwestie te szczegółowo normuje uchwalone Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Duszniki.

IV. Kwestie dotyczące oddziaływania FEW na samopoczucie, zdrowie, życie ludzi i zwierząt gospodarskich

1. zbyt duża bliskość wiatraków od domostw
2. zagrożenie hałasem
3. oddziaływanie wibracji
4. skutki infradźwięków
5. efekt stroboskopowy
6. zmiana temperatur

7. oddziaływanie promieniowania elektroenergetycznego
8. refleksy świetlne odbijające się od łopat wiatraków
9. oddziaływanie wibracji na zdrowie ludzi
10. zagrożenie chorobami
11. farma to eksperyment medyczny dla mieszkańców Dusznik
12. pogorszenie jakości życia, stąd postulat odsunięcia elektrowni na różne odległości. Zaproponowano m.in. odległość 1,0 km, 1,5 km, 3 km, 4 km od domostw
13. inwestycja spowoduje niepokoje i spory społeczne
14. możliwość rażenia lodem odrywania się fragmentu lodu
15. zagrożenie dla zwierząt gospodarskich

Stanowisko, wyjaśnienia:

Powyższe kwestie na potrzeby raportu zostały ponownie przeanalizowane lub też ocenione szerzej, co zostało omówione w części dot. ustosunkowaniu się do pisma (wezwania) Dyrektora RDOŚ w Poznaniu z dnia 5 listopada 2009 r. Również do tej analizy dołączono szczegółowe opracowania w w/w zakresie.

Realizacja FEW Duszniki nie spowoduje zmiany temperatury ziemi, czy powietrza, co mogłoby niekorzystnie rzutować na stan zdrowia ludzi i zwierząt, w tym gospodarskich.

Funkcjonowanie FEW Duszniki nie będzie powodować zwiększenia zagrożenia zapadania na choroby. Nie istnieją żadne udowodnione przypadki wystąpienia chorób w wyniku istnienia i funkcjonowania farmy wiatrowej zlokalizowanej zgodnie z wymogami prawa.

Farma nie jest eksperymentem medycznym. Najnowsze publikacje pokazują, że oddziaływanie farm na stan samopoczucia ludzi może wystąpić, jednakże nie jest to stan chorobowy.

Nie występować będzie zagrożenie porażenia kawałkiem lodu urywającego się ze śmigła, gdyż planowane konstrukcje, wg informacji producenta, będą tworzone z materiałów eliminujących takowe zjawisko.

W obrębie europejskich farm elektrowni wiatrowych obserwuje się regularnie wypas bydła i innych zwierząt. Zwierzęta w tych miejscach nie odczuwają niepokoju, a także nie stwierdzano u nich anomalii zdrowotnych o produkcyjnych. Należy nadmienić, że pod pracującymi elektrowniami obserwuje się regularnie wypas saren liczących nawet po kilkanaście osobników. Również regularnie

spotyka się zające, lisy i dziki. To pokazuje, że tego rodzaju konstrukcje nie są przeszkodą dla wykorzystywania w ich sąsiedztwie terenów do żerowania. Zależy to tylko od bazy żerowiskowej.

V. Kwestie dotyczące utraty wartości gruntów, rozwoju gminy

1. straty większe niż korzyści, czy to został o rozważone
2. budowa farmy spowoduje poważne ograniczenia w planowaniu przestrzennym gminy i tym samym w kierunkach rozwoju (Radny ██████████)
3. ograniczenie obszarów w gminie na których będą mogli mieszkać ludzie będą ograniczać możliwość powstawania nowych siedlisk
4. nieruchomości (grunty) stracą na wartości, kto za to zapłaci
5. nastąpi spadek sprzedaży ziemi dla potencjalnych inwestorów. Już teraz taki trend się obserwuje
6. pojawiają się pozwody o odszkodowania w związku z utratą wartości nieruchomości spowodowane realizacją budowy farmy wiatrowej
7. obawa o przyszłość mieszkańców gminy
8. zniszczenie lokalnych dróg, brak funduszu gwarancyjnego, który pozwoliłby na likwidację zniszczeń – pozwolenie na budowę powinno określać warunki wykorzystania i odtwarzania dróg
9. ograniczenie działalności agroturystycznej
10. wpływy z podatków nie będą rekompensowały negatywnych skutków
11. znaczna część gminy stanie się nierozwojowa
12. będzie uciążliwe dla mieszkańców nie ma pewności co do terminów osiągniętych wpływów dla gminy
13. możliwość zbycia praw inwestorów na osoby trzecie. Rodzi to obawy co do realizacji umów już zawartych przez inwestora
14. zastrzeżenia do treści umów zawartych między inwestorem a rolnikami
15. w promieniu kilkuset metrów od elektrowni nie można budować domów, sadzić drzew i wysokich krzewów – dotychczas żaden przepis nie ogranicza sadzenia drzew i krzewów

Stanowisko, wyjaśnienia:

Zarzut utraty wartości gruntów wydają się być nieuzasadnione, gdyż lokalizacje elektrowni wiatrowych dotyczą gruntów rolnych, które nadal pozostawać będą w rolniczym użytkowaniu. Funkcjonowanie farmy nie powoduje pogorszenia

własności gruntu dla celów rolniczych. Dochody z produkcji rolniczej i dzierżawy gruntu pod elektrownie i infrastrukturę będą wyższe niż a dotychczasowej produkcji. Tak więc nie istnieją przesłanki dla twierdzenia o utracie cech i walorów gruntów rolniczych w wyniku realizacji FEW Duszniki. Natomiast kwestie możliwości zmniejszenia możliwości przekształcenia gruntów ornych w grunty budowlane, utraty potencjalnych zysków, nie są przedmiotem procedury sporządzania raportu środowiskowego. To samo dotyczy kwestii podatków i innych wpływów na rzecz gminy i osób fizycznych oraz prawnych.

Kwestie możliwości rozwoju gminy, budowy w sąsiedztwie farmy domów jest lub będzie uregulowane w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Duszniki oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te nie ograniczają wykorzystania rolniczego gruntów oraz ograniczania sadzenia drzew i krzewów owocowych a także planowanych w tych dokumentach zalesień.

Gmina zyska rocznie kilka milionów złotych, a tym samym zyskają to mieszkańcy. Stąd dywagacje na temat nieopłacalności tej inwestycji dla lokalnego społeczeństwa są nie tylko nieuzasadnione ale wręcz niezrozumiałe.

Istnienie FEW Duszniki nie wprowadza żadnych ograniczeń w zakresie istnienia i rozwoju usług agroturystycznych we obrębie istniejących jednostek osadniczych.

Ponizej odniesiono się indywidualnie do kilku uwag mieszkańców gminy i mieszkających spoza niej, tj.:

1. Odpowiedź na zapytanie Państwa [REDAKTOWANE] odnośnie wybranej metodyki pomiaru hałasu. Uwagi dot. sposobu podawania hałasu (natężenia dźwięku). Pan [REDAKTOWANE] w piśmie z 31 XII 2009 wskazuje, że zamiast skali w dB(A) powinna być użyta skala dB(C). A oto stanowisku członów zespołu odpowiedzianych za analizę w tym względzie:

„Ocena klimatu akustycznego wykonywana na etapie decyzji środowiskowych została uregulowana ustawowo zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 125, poz. 150) na podstawie, którego ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najwyżej na

tym poziomie oraz zmniejszeniem poziomu hałasu co najmniej do poziomu dopuszczalnego, gdy wartość normowa została przekroczona.

Obecnie standardy jakościowe warunków akustycznych środowiska określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku Dz. U. Nr 120, poz. 826, które jednoznacznie definiuje wartości dopuszczalne w dB wykorzystując charakterystykę częstotliwościową A.

Wynikiem obliczeń i analiz akustycznych na etapie decyzji środowiskowych jest uzyskanie tzw. mapy hałasu, czyli graficznego przedstawienia równoważnych poziomów dźwięku przy pomocy izolinii jednakowego poziomu dźwięku. Wartościami pokazywanymi na takich symulacjach jest poziom ciśnienia akustycznego korygowany charakterystyką częstotliwościową A, czyli wrażenie akustyczne, które odbieramy bezpośrednio przez narząd słuchu. Obecnie jest to jedyny dostępny parametr dający możliwość oceny kształtu klimatu akustycznego, na etapie decyzji środowiskowych. Przytaczane w opracowaniu 500 Hz spełniało rolę opisową zastosowanego modelu akustycznego. Symulacje rozprzestrzeniania się dźwięku zostały wykonane zgodnie z modelem akustycznym zawartym w normie 9613-02, gdzie składowe modelu propagacji dźwięku (odbicie, dyfrakcja, pochłanianie fali akustycznej) zostało określone właśnie dla częstotliwości 500 Hz. Przytaczana powyżej norma stanowi podstawę w większości programów akustycznych.

Charakterystyka częstotliwościowa A jako narzędzie wykorzystywane do oceny wpływu inwestycji na środowisko umożliwia określenie oddziaływania akustycznego, np. turbin wiatrowych, dla zakresu słyszalnego ludzi, tzw. charakterystyki częstotliwościowej A. Zakres ten zawiera się w paśmie od 20 Hz do 20 kHz, czyli znajduje się w obszarze najbardziej dominujących częstotliwości, które odbiera ucho ludzkie. Przedstawienie poziomu dźwięku w punktach imisyjnych przy pomocy innych charakterystyk częstotliwościowych uniemożliwia oceną poziomu hałasu, przez brak możliwości przyrównania do wartości dopuszczalnych na hałas.

Otrzymanie wyższych poziomów dźwięku przez korygowanie poziomu liniowego dźwięku np. charakterystyką częstotliwością C, pracy siłowni wiatrowych jest spowodowane specyficznymi warunkami pracy, tzn. jednoczesnym oddziaływaniem akustycznym turbin wiatrowych i wiejącego

wiatru. Dominujące poziomy dźwięku wiejącego wiatru w widmie amplitudowo – częstotliwościowym zawierają się w zakresie niskich częstotliwości stąd, sytuacja wyższych poziomów dźwięku korygowanych charakterystyką częstotliwością C w porównaniu z charakterystyką częstotliwością A. Jednocześnie nie istnieją podstawy prawne, aby analizy akustyczne na etapie decyzji środowiskowych odnosić do innych charakterystyk częstotliwościowych, niż charakterystyka A (Dz. U. Nr 120, poz. 826).

Otrzymane poziomy dźwięku w punktach referencyjnych pokazują kształt klimatu akustycznego dla najmniej korzystnego wariantu pracy turbin wiatrowych należących do farmy Duszniki, tj. dla maksymalnego poziomu mocy akustycznej Lwa turbin, przy typowych warunkach propagacji fali akustycznej (temperatura, wilgotność i powietrza, ciśnienie atmosferyczne). W opracowaniu dokonano założenia wykonania analiz symulacyjnych dla najmniej korzystnego wariantu pracy turbin wiatrowych, co jednocześnie oznacza, że każdy inny wariant typowej pracy farmy wiatrowej będzie powodować emisją akustyczną na niższym poziomie.

Nie istnieją podstawy merytoryczne, umożliwiające stwierdzenie, że lokalizacja turbin wiatrowych, zdefiniowanych jako punktowe źródła dźwięku, w pasie kilku sztuk spowoduje kwalifikację jako liniowe źródło dźwięku. Cechą charakterystyczną liniowego źródła dźwięku jest sytuacja równego poziomu mocy akustycznej Lw na całej długości źródła dźwięku. Oczywiście wydaje się, że sytuacja rozmieszczenia turbin wiatrowych w odległości od siebie np. 300 metrów nie spowoduje zachowania jednakowego poziomu mocy akustycznej dla całej odległości między turbinami i uniemożliwi zakwalifikowanie pasa kilku sztuk turbin wiatrowych do liniowego źródła dźwięku."

2. Odpowiedź na zapytanie p. ██████████ zamieszkałego we wsi Zakrzewo w sprawie ochrony motyla modraszka, gatunku wpisanego do tzw. Czerwonej Księgi, występującego w rejonie Zakrzewka, Turkowa oraz Śliwna (kurniki) zadanego w trakcie rozprawy administracyjnej w dniu 8 stycznia 2010 r. i powtórnego w piśmie do Wójta Gminy Duszniki z dnia 12 stycznia 2010 r.

W trakcie rozprawy administracyjnej p. dr W. Zyska poprosił p. ██████████ o dostarczenie zdjęcia tego motyla wraz z opisem siedlisk gdzie go rejestrowano oraz mapą z naniesioną lokalizacją jego obserwacji.

Pan [REDACTED] w piśmie z dnia 12 stycznia 2010 r. przesłał czarnobiałą wydruk zdjęcia motyla siedzącego w runi traw. Zdjęcie motyla jest niestety nieostre bez możliwości oceny szczegółów ubarwienia. Można się tylko domyślać, że na obrzeżu skrzydeł występuje biała obwódka. Natomiast w piśmie z dnia 12 stycznia 2010 r. p. [REDACTED] nie zamieścił mapy z miejscami jego stwierdzeń oraz opisu siedliska.

Rodzina modraszków *Lycaenidae* liczy w Polsce i Europie ponad 100 gatunków modraszków. Spośród nich ponad 20 taksonów podobnych jest do motyla prezentowanego na czarno-białym wydruku jaki został sfotografowany przez p. p. [REDACTED]. W tej sytuacji nie udało się ustalić przynależności gatunkowej.

Przeprowadzona analiza gatunków z modraszków ujętych w Polskiej czerwonej księdze wskazuje, że sfotografowany okaz nie jest żadnym z taksonów ujętych na liście tej księgi. Brak opisu siedliska jego stwierdzenia, o co był proszony p. [REDACTED], jest kolejnym utrudnieniem dla diagnozy sfotografowanego gatunku.

3. Odpowiedź na zapytanie p. [REDACTED] w sprawie wniosku zawartego w piśmie z dnia 12 stycznia 2010 r., a zamieszkałej w Zakrzewku, w kwestii uzupełnienia raportu o nazwy gatunków nietoperzy, gdyż wg tej osoby jest to próba ukrycia występowania nietoperzy gatunków priorytetowych.

Mając na uwadze pismo p. [REDACTED] należy stwierdzić, że w raporcie w rozdziale 10.2.5 zostały wymienione występujące w obrębie planowanej FEW Duszniki nietoperzy. Również w dyskusji znajdują się o nich dane. W tej sytuacji autorzy raportu konkludują, że p. [REDACTED] nie zapoznała się z raportem.

Jednocześnie autorzy informują p. [REDACTED], że wśród nietoperzy ujętych na wykazie załącznika II Dyrektywy Siedliskowej nie ma gatunków priorytetowych. Stąd możemy wnioskować, że Pani [REDACTED] kontaktowała się z nieodpowiednimi osobami, które wprowadziły ją w błąd.

**Stanowisko do złożonych uwag i wniosków przez Ogólnopolskie
Towarzystwo Ochrony Ptaków
z dnia 20 października 2009 roku**

W niniejszym piśmie w pierwszej kolejności odniesiono się do zarzutu postawionego przez OTOP w piśmie z dnia 20 października 2009 r., jako szczególnie bulwersującego autorów raportu, a także organy i lokalne społeczeństwo uczestniczące w procedurze wydania decyzji środowiskowej. Chodzi o zarzut postawiony przez dr P. [REDAKTOWANE] - współautora monitoringu przedinwestycyjnego FEW Duszniki, iż jakoby autorzy raportu celowo pominęli lub ukryli wnioski wynikające z analizy przedstawionej w opracowaniu pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki” (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007).

Przeprowadzona w dniu 8 stycznia br. przez Wójta Gminy Duszniki rozprawa administracyjna pozwoliła autorom niniejszego pisma ustalić powody zarzutu, które okazuje się iz nie leżą po naszej stronie jako autorów raportu.

W trakcie tej rozprawy strony i jej uczestnicy mieli okazję dowiedzieć się w czym leży problem. A mianowicie p. dr P. [REDAKTOWANE] stwierdził, że autorzy raportu przy jego sporządzaniu celowo posunęli się do manipulacji treści w/w opracowania Chylareckiego, Wylegały i Batyckiego (2007) poprzez „usunięcie z tego opracowania rozdziału *Posumowanie*, gdzie stosowne – dotyczące wysokich walorów awifauny lęgowej terenu – były sformułowane bardzo jednoznacznie i były klarownie wyeksponowane”. Ponieważ ta kwestia w trakcie rozprawy oraz w pojawiających się artykułach prasowych stanowi argument niezetelności autorów raportu środowiskowego, stąd poniżej szerzej omówiono tę kwestię.

Autorzy raportu wykorzystali przy sporządzaniu raportu w/w dokument zatytułowany „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki” autorstwa Chylarecki, Wylegała i Batycki (2007), dostarczony za pośrednictwem inwestora od zamawiającego to opracowanie. Z tego pliku w 2007 i 2008 r. korzystali także inni autorzy, którzy z pewnością mogą to potwierdzić.

W sporządzonym w 2009 r. raporcie autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych Farmy Elektrowni Wiatrowej Duszniki o mocy 160 MW załączyli kompletny wydruk opracowania autorstwa Chylareckiego, Wylegały i Batyckiego

(2007) bez jakichkolwiek zmian, usunięć czy innych ingerencji. W tej sytuacji autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych (2009) ocenili, że zarzut p. dr P. [REDAKTOWANE] o celowym usunięciu części tekstu opracowania jest bezpodstawny, a wręcz kuriozalny, godzący w dobre imię autorów tego dokumentu i narażający na szwank ich reputację.

W trakcie rozprawy administracyjnej strony wymieniły swoje poglądy w tej kwestii. Jednakże p. dr [REDAKTOWANE] nie chciał przyjąć oświadczenia panów Wojciecha i Przemysława Zysków o braku ingerencji w jego tekst. Dlatego po zakończeniu rozprawy dr Wojciech Zyska poprosił p. dr [REDAKTOWANE] o udostępnienie w wersji elektronicznej oryginału tekstu w pliku .pdf, co uczynił p. dr P. [REDAKTOWANE]

Wykonana kilka dni później analiza poprzez porównanie pliku przekazanego przez p. dr P. [REDAKTOWANE] z plikiem jakim dysponowali autorzy raportu wykazała, że oba te pliki są różnymi plikami różniącymi się zarówno datą sporządzenia, jak i treścią. I tak autorzy stwierdzili, że:

- 1) analizując właściwości obu plików będących w tym samym formacie pozwala stwierdzić, że plik dostarczony autorom raportu został sporządzony przez autora lub autorów tego opracowania 24 lipca 2007 r., podczas gdy plik przekazany przez p. dr P. [REDAKTOWANE] w dniu rozprawy został sporządzony przez autora lub autorów tego opracowania 31 lipca 2007 r. Tak więc wersja jaką dysponowali autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych była wersją sporządzoną w innym czasie niż wersja, z której jakoby autorzy raportu usunęli rozdział zatytułowany *Podsumowanie*.
- 2) nie są to jedyne różnice w obu dokumentach. Szczegółowa analiza obu plików pokazuje różnice w obu dokumentach, które przedstawiono poniżej w formie tabelarycznej.

strona	zapis tekstu w pliku z dnia 24 lipca 2007 r., którym posługiwali się autorzy kolejnych raportów	zapis tekstu w pliku z dnia 31 lipca 2007 r. przekazanego przez p. dr [REDAKTOWANE]
str. 1 – tytułowa różnica w zapisie nazwy zamawiającego opracowanie	„Opracowanie wykonane dla PS Wind Management”	„Opracowanie wykonane dla PS Wind Management Wielkopolska”
str. 2 tekstu w pliku z dnia 31 lipca 2007 r. –	brak tekstu rozdziału bez numeracji <i>Podsumowanie</i>	znajduje się tekst rozdziału bez numeracji <i>Podsumowanie</i>

str. 2 tekstu w pliku z dnia 24 lipca 2007 r. i str. 3 tekstu w pliku z dnia 31 lipca 2007 r. – rozdział 1. Wiadomości wstępne – pierwsza linijka	„Niniejszy raport powstał w ramach prac prowadzonych na zlecenie firmy PS Wind Management”	„Niniejszy raport powstał w ramach prac prowadzonych na zlecenie firmy PS Wind Management Wielkopolska”
str. 20 tekstu w pliku z dnia 24 lipca 2007 r. i str. 21 tekstu w pliku z dnia 31 lipca 2007 r. – rozdział 7. Literatura – w spisie literatury	brak pozycji : <i>Buckland S.T., Anderson D.R., Burnham K.P., Laake J.L., Borchers D.L. & Thomas L. 2001. Introduction to Distance Sampling. Oxford University Press, Oxford.</i>	znajduje się pozycja: <i>Buckland S.T., Anderson D.R., Burnham K.P., Laake J.L., Borchers D.L. & Thomas L. 2001. Introduction to Distance Sampling. Oxford University Press, Oxford.</i>

Jednocześnie autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych (Szczecin 2009) stwierdzają, iż w obu tekstach opracowania występują te same braki, tj. na rycinach stanowiących załączniki do tego opracowania autorzy nie podali:

- miejsc lokalizacji przebiegu transektu oznaczonego w tekście symbolem „T7”, „T8”,
- miejsc lokalizacji 4 kwadratów o powierzchni 1 km² każdy wyznaczonych przez autorów do prowadzenia liczeń zgodnie z protokołem terenowym w programie Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych.

Te braki są szczególnie ważne dla dalszych rozważań i odpowiedzi na zarzuty postawione przez p. dr ██████████ autorom raportu uwarunkowań środowiskowych (Szczecin 2009), którzy pracowali m.in. w oparciu o tekst opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki” autorstwa Chylarecki, Wylegała, Batycki (2007) przekazanego zamawiającemu w 2007 r.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że autorzy raportów oraz p. dr ██████████ władają dwiema wersjami opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki” autorstwa Chylarecki, Wylegała, Batycki (2007). Autorem obu jest zespół tych samych autorów.

Można sądzić, że w 2007 r. p. dr ██████████ przekazał w/w zamawiającemu opracowanie w wersji elektronicznej i tekstowej, którego plik nosi datę 24 lipca 2007 r. Był on dalej wielokrotnie wykorzystywany przez różnych autorów kolejnych opracowań, tj. PSWM Wielkopolska sp. z o.o., firmę BIOTOP oraz autorów niniejszego raportu uwarunkowań środowiskowych.

Prawdopodobnie zamawiający, kilka dni po oddaniu wersji z 24 lipca 2007 r., ze względu na błędnie podaną nazwę zamawiającego zażądał korekty tekstu. Wówczas to autorzy tego opracowania uzupełnili dodatkowo treść tej analizy o w/w informacje i rozdziały bez poinformowania zamawiającego o dodatkowych korektach. Można nawet zaryzykować tezę, że p. dr [REDAKTOWANE] nigdy nie przekazał tego skorygowanego opracowania zamawiającemu. Ta kwestia nie jest już przedmiotem naszego zainteresowania, tym niemniej powinna być wyjaśniona między zamawiającym a wykonawcami tego opracowania.

Z pewnością za taką sytuację autorzy raportu uwarunkowań środowiskowych dla planowanej FEW Duszniki (2009) nie mogą ponosić odpowiedzialności, gdyż autor lub autorzy opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” czyli p. dr [REDAKTOWANE] nie dopełnili staranności przy sporządzaniu i przekazywaniu tego opracowania. Możemy mieć tylko nadzieję, że p. dr [REDAKTOWANE] okaże się człowiekiem honoru i nie tylko przeprosi autorów raportu za swoje bezpodstawne oskarżenie, ale też dobrowolnie naprawi straty moralne i bezpodstawne narażenie na szwank dóbr osobistych autorów raportu.

W dalszej części odpowiedzi ustosunkowujemy się do kwestii merytorycznych poruszanych przez p. dr [REDAKTOWANE] w piśmie z dnia 20 października 2009 r.,

Analizy i wnioski dotyczące możliwości postawienia farmy elektrowni wiatrowych w gminie Duszniki stanowią istotę kontrowersji pomiędzy treścią Raportu a wniesionymi przez OTOP uwagami. Zarzuty p. dr [REDAKTOWANE] dotyczą m.in. naszej oceny wartości faunistycznej badanego obszaru; czy jest on rzeczywiście obszarem bardzo cennym, a może nawet wyjątkowym i nie należy lokować tutaj inwestycji energetycznej, czy też jest tylko przeciętnym przykładem krajobrazu rolniczego, co pozwoliłoby na realizację planów gospodarczych.

Pan dr [REDAKTOWANE] twierdzi, że wartości awifaunistyczne powierzchni pod Dusznikami są co najmniej ponadprzeciętne. Natomiast autorzy ocenianego Raportu, po analizach materiałów pochodzących z różnych źródeł, poddają w wątpliwość pogląd o wysokich walorach powierzchni poddanej badaniom, widząc możliwość podjęcia kolejnych kroków planistycznych i inwestycyjnych.

Jednocześnie autorzy Raportu nie uchylają się przed odniesieniem się do treści Podsumowania umieszczonego w cytowanym wyżej opracowaniu

ornitologicznym (Chylarecki, Wylegała, Batycki 2007), które jakoby zostało z zamysłem pominięte w analizach Raportu.

Broniąc wniosków zawartych w raporcie wskazujemy na słabe strony też przedstawionych w pierwotnym opracowaniu (Chylarecki, Wylegała Batycki 2007) i uwagach przedłożonych jesienią 2009 r. w piśmie p. dr [REDAKTOWANE], które jakoby miały przemawiać za przedłożoną w Podsumowaniu oceną. I tak:

1. Nierównomierne odniesienia do okresu rozrodu i sezonu pozalęgowego

Pan dr [REDAKTOWANE] wnioski swoje opiera o procedury badawcze wykonywane przede wszystkim w okresie rozrodu, nie odnosząc się do potrzeby oceny przebiegu wędrówek i zimowania. Badania dowodzą, że poziom śmiertelności ptaków w kolizjach z wiatrakami jest wyraźnie wyższy w okresie migracji niż w okresie lęgowym.

Wykonawcy Raportu, na zamówienie inwestora, opracowali wyniki zebrane przez zespół p. dr [REDAKTOWANE], traktując je, razem z wynikami własnych obserwacji z roku następnego jako pełnowartościową część opracowania. W efekcie uzyskano obraz przeciętnych walorów badanego obszaru z dwóch sezonów, pozwalający zdaniem autorów raportu na podjęcie dalszych kroków realizujących projekt inwestycji energetyki.

2. Różna wartość użytych metod prowadzenia obserwacji terenowych

Pan dr [REDAKTOWANE] krytykując treść raportu powołał się na wyniki swoich badań wykonanych w sezonie rozrodu 2007. Dla opisanego okresu lęgowego wykorzystano wyniki ogólnego cenzusu gatunków średniolicznych i rzadkich (na powierzchni 98 km²), także liczeń wykonywanych na transektach (13,7 km), liczeń z punktów obserwacyjnych (7 punktów) oraz liczeń wg metodyki kwadratów MPPL (4 kwadraty).

Ogólna ocena bogactwa gatunków

Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii bogactwa gatunkowego autorzy Raportu przyjmują, że lista gatunków ptaków była kompletowana w oparciu o wyniki wszystkich obserwacji prowadzonych wszystkimi wymienionymi metodami, a także działań określanych jako „wyszukiwanie gatunków”.

Analizując liczbę gatunków występujących na badanym obszarze możemy konstatować, że wykrycie 105 gatunków lęgowych na 98 km² w mozaice krajobrazów nie jest niczym szczególnym. Wynik ten świadczy raczej o dobrym zbadaniu tego obszaru, niewątpliwie mniej o jego ponadprzeciętnych walorach. Wielkość badanej powierzchni odpowiada bowiem wielkości jednego pola polskiego Atlasu Ornitologicznego (około 100 km²). W oparciu o opracowanie podsumowujące program Atlasu (Sikora i in. 2007), którego współredaktorem jest dr ██████████, w rozdziale o materiałach i metodzie, można twierdzić, że takie bogactwo gatunkowe dla tej wielkości powierzchni badawczej jest wynikiem noszącym cechę „standardu dobrego zbadania” (fig. 5b na str. 17).

Cenzus gatunków średniolicznych i rzadkich

Ocenianie spodziewanego oddziaływania farmy elektrowni wiatrowych składającej się z 66 turbin, ze względów metodycznych, powinno być odnoszone przede wszystkim do wartości faunistycznych stwierdzonych na całym obszarze 98 km². Możliwe jest wtedy analizowanie rozmieszczenia i liczebności gatunków średniolicznych i rzadkich. Natomiast ocena występowania gatunków licznych pochodzić musi z powierzchni próbnych, transektów lub z punktów stanowiących elementy całej powierzchni badawczej. Pan dr ██████████ spełnił tę potrzebę na etapie dokumentowania efektów wykonanych obserwacji w przygotowanym przez siebie opracowaniu pierwotnym. Dane z tego dokumentu posłużyły mu następnie w dyskusji do twierdzenia o wysokich walorach awifaunistycznych badanego obszaru.

Autorzy raportu twierdzą, że przedstawione w opracowaniu pierwotnym dane o rozmieszczeniu w przestrzeni badanego obszaru wybranych gatunków, tych właśnie z grupy średniolicznych i rzadkich, przedstawione w postaci kartograficznej, stanowią dobrą podstawę do prowadzenia dyskusji. Z materiałów tych wynika, że prawie wszystkie wykazane stanowiska znajdują w odległości co najmniej 200 m, a w większości 500 m, od planowanych miejsc posadowienia wiatraków. Charakterystyka ta ma zasadnicze znaczenie dla oceny możliwości oddziaływania wiatraków na poszczególne metapopulacje. Oczywistym dla autorów raportu jest fakt, że ptaki z różną intensywnością wykorzystują przestrzeń, zarówno w okresie lęgowym, jak i w czasie migracji i zimowania. Natomiast niezrozumiałym dla autorów raportu jest sposób argumentowania przedstawiony w Uwagach w punkcie 3 części "Nierzetelne potraktowanie istniejących danych", zakładający równomierne

wykorzystywanie przestrzeni przez zwierzęta. Przecież krajobraz nie jest homogenną jednostką organizacji przyrody, a każdej jednostce ("plamie siedliskowej") stanowiącej element krajobrazu można przydać wartość prawdopodobieństwa pojawienia się tam danego osobnika danego gatunku. Wartości prawdopodobieństwa będą oczywiście różne w zależności od wielu czynników, w tym na pewno odległości od gniazda, miejsca częstego żerowania, miejsca wypoczynku. Taki tok rozumowania pozwala na szukanie odpowiedzi o możliwościach zagospodarowania, a także ochrony krajobrazu i jego elementów.

Natomiast możliwości sformułowania obiektywnej oceny o walorach awifaunistycznych w oparciu o analizę zagęszczeń gatunków średniolicznych, a szczególnie rzadkich, obciążona jest efektem niskiej liczebności tych gatunków. Jeżeli liczba par lęgowych gatunku ocenianego w tekście pierwotnym jako ponad przeciętnie liczny (o wyższym zagęszczeniu) spadnie o 1 parę, a zagęszczenie przez to obniży się do poziomu średniego dla polskich krajobrazów rolniczych, to twierdzenie o wyjątkowości takich obszarów przestaje mieć uzasadnienie. Szczególnie gdy sytuacja taka zaistnieje z nieznanymi przyczynami, jeszcze bez udziału czynnika inwestycji energetycznej. Wątpliwości takie dotyczą stanu metapopulacji niektórych gatunków ptaków (m.in. kania rdzawa, kobuz) w kolejnych latach badań na obszarze inwestycji.

Trudnością jest też fakt, że występowanie niektórych rzadkich i zagrożonych gatunków nie zostało udokumentowane za pomocą materiałów kartograficznych (np. dzierlatka). Trudno więc na ich podstawie orzec, że strefy inwestycyjne (etapy) mają wysoką wartość awifaunistyczną. Natomiast w oparciu o wyniki badań autorów Raportu nadal można mówić jedynie o przeciętnej wartości tych stref.

Liczenia transektowe i z punktów

Pan dr ██████████ w opracowaniu pierwotnym przedstawił wyniki obserwacji z okresu lęgowego prowadzonych metodą transektową. Linie cenzusów były wtedy rozłożone w ramach poszczególnych 9 etapów (grup) poza polami inwestycyjnymi (pod wiatrakami), niemniej w pobliżu planowanych lokalizacji poszczególnych generatorów. Wyniki przedstawione wtedy przez Pan dr ██████████ w opracowaniu pierwotnym prowadzą do wniosku o plasowaniu się wartości bogactwa gatunkowego i zagęszczeń na poziomie średnim dla tego typu siedlisk. Pozwala to

traktować uzyskane wyniki jako potwierdzenie oceny uzyskanej z kolei w badaniach wykonanych przez autorów Raportu.

Jednocześnie należy stwierdzić, że niektórych gatunków (np. dzierlatka) na transektach w ogóle nie wykazano, chociaż w komentarzu w opracowaniu pierwotnym oraz w Uwagach położono nacisk na ich liczne występowanie. Jednocześnie brak kartograficznej informacji nie pozwala odnieść się autorom Raportu do tej kwestii, być może ptaki te występowały w innych miejscach niż kontrolowane dla Raportu pola inwestycyjne. Wtedy jednak należy sądzić, że przedstawiony w taki sposób walor faunistyczny nie będzie podlegał istotnej presji ze strony wiatraków. Tym bardziej, że w badaniach wykonanych przez autorów Raportu brak tego gatunku pod planowanymi generatorami.

Cenzusy w oparciu o metodykę MPPL

Pan dr [REDAKTOR] nie skupia się na danych zebranych przez siebie w kontrolach transektowych, z których wyniki należy uznać za świadczące o przeciętnych walorach tego obszaru. Natomiast główną ścieżką prowadzonej argumentacji jest oparcie się na metodzie, którą posługuje się program Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych, prowadzony w Polsce przez dr [REDAKTOR]

Dla poszukiwania odpowiedzi o spodziewanym oddziaływaniu wiatraków istotną jest okoliczność, że w opracowaniu pierwotnym dr [REDAKTOR] w bardzo pobieżny sposób przedstawili procedurę zbierania i interpretowania danych według wytycznych MPPL. Niemniej jednak analizując kwestię sposobu dokonywania ocen, należy ostatecznie sądzić, że po intensywnych badaniach terenowych prowadzonych według wymienionych wyżej schematów metodycznych, dr [REDAKTOR] transponował wyniki wszystkich obserwacji wykonanych w wybranych czterech fragmentach obszaru inwestycji o powierzchni 4 x 1 km² na obraz awifauny odpowiadający procedurze MPPL. Niestety wyniki otrzymywane taką drogą, zwykle w uproszczonej w swoim zakresie procedurze badawczej, bo przewidującej tylko dwa liczenia w sezonie lęgowym (Instrukcja prowadzenia badań MPPL), stają się ostatecznie wersją „sztucznie wzbogaconą”. Tak więc twierdzenie o szczególnej wartości awifaunistycznej takich kwadratów ostatecznie okazuje się być artefaktem.

Drugą trudnością w ocenie tak przetworzonych materiałów jest fakt, że dr [REDAKTOR] nie podał w swoim opracowaniu położenia „kwadratów MPPL”. Stąd

trudno jest autorom raportu potwierdzić wysoką ocenę ich walorów awifaunistycznych. Sytuację komplikuje też fakt, że informacja o tych enigmatycznych kwadratach nie figuruje też w sprawozdaniach programu badawczego MPPL, finansowanego ze środków publicznych. Zapewne te obiekty formalnie nie istnieją w projekcie, a dr [REDAKTOR] próbował jedynie spożytkować wiedzę tego programu monitoringowego dla przedstawienia swojej opinii.

O ułomności procedury stosowania metody MPPL dla oceny czynnika jakim będzie farma generatorów decydują m.in. następujące fakty:

- Pan dr [REDAKTOR] stwierdza ponadprzeciętną wartość awifaunistyczną czterech kwadratów ocenianych za pomocą metodyki programu Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych (MPPL), gdy tymczasem cała badana powierzchnia inwestycyjna liczy około 98 km², natomiast standardowe kwadraty mają wielkość 1 km², czyli te 4 kwadraty to tylko 4% całej powierzchni, można powiedzieć w ramach (na granicy) błędu statystycznego;
- w tej sytuacji bardzo dużo zależy od wyboru tych bardzo nielicznych kwadratów, można sądzić, że założenie kwadratów próbnych w siedliskach urozmaiconych siedliskowo i bogatych w gatunki ptaków skutkować będzie znaczącym podniesieniem charakterystyk grupowania lęgowego, a w przeciętnym obniży tę ocenę. W tej sytuacji wydaje się, gdyż tego brak w metodyce, że wybór 4 kwadratów odbył się w sposób nieprzemysłany, nie standaryzowano metody wyboru, a tym samym wyniki mogą być nieadekwatne dla obszaru objętego procedurą FEW Duszniki. Wyciąganie wniosków może więc być obciążone błędem wyboru tych powierzchni - swoistym „efektem założyciela”.

Naszym zdaniem metoda MPPL, na którą w głównej mierze powołuje się dr [REDAKTOR] nie nadaje się do analiz, których celem jest ocena wpływu konkretnego czynnika na występowanie fauny na obszarach wielkości 100 km² w sytuacji wybitnie małej sumarycznie powierzchni próbnych, kontrolowanych tylko dwa razy i tylko w sezonie lęgowym w odniesieniu do całej powierzchni inwestycyjnej. Może być natomiast zastosowana w monitoringu poinwestycyjnym.

Niewątpliwie z założenia walorem tej metody jest śledzenie w skali kontynentu wieloletnich mian w występowaniu i liczebności poszczególnych gatunków i ich grup na małych, ale wielu powierzchniach. Autorzy metodyki zalecają powtarzanie corocznych cenzusów w sposób zapewniający maksymalny stopień powtarzalności,

wręcz choćby kosztem pogłębiania badań dla uzyskania większej wykrywalności gatunków. Tak więc odnoszenie wyników obserwacji z kwadratów MPPL spod Dusznik, zebranych zapewne z dużym zaangażowaniem obserwatorów, do wyników podobnych siedliskowo kwadratów z obszaru Polski, ale kontrolowanych bardziej pobieżnie (np. liczba kontroli), prowadzić będzie do wykazania przewagi walorów prób na ocenianej powierzchni pod wiatraki.

3. Skupiskowość populacji i insularyzacja krajobrazu

Pan dr ██████████ traktuje opisywany obszar jako jednorodną przestrzeń dla występujących w niej ptaków. Nie zakłada, że w związku ze skupiskowym rozmieszczeniem zwierząt w przestrzeni wybrane przez nich jednostki próbne (np. kwadraty MPPL) mogą być zlokalizowane w miejscach większych zagęszczeń. Z kolei w kolejnych wersjach wyboru lokalizacji wiatraków poszukiwane są fragmenty krajobrazu o charakterystyce przeciwnej, czyli z plamami siedlisk o niskim nagromadzeniu walorów, choćby awifaunistycznych.

W sytuacji oceny planowanej inwestycji nakazem metodologicznym jest odniesienie konsekwencji jej funkcjonowania do uwarunkowań procesów skupiskowego występowania populacji oraz insularyzacji krajobrazu jako jednostki ekologicznej.

4. Wielkopolski i polski atlas ornitologiczny

Osobnym podejściem do podjęcia oceny tego obszaru było wykorzystanie przez autorów raportu wyników Wielkopolskiego Atlasu Ornitologicznego prowadzonego przez Uniwersytet A. Mickiewicza. Położenie badanego obszaru odpowiada rozmieszczeniu 4 kwadratów (nr 318, 319, 358, 359) o wielkości około 25 km² (bok 5 km). Ich wartości awifaunistyczne na obecnym etapie poznania należy zaliczyć do bardzo niskich, chociaż nie można wykluczyć efektu ich słabego zbadania. Niemniej jednak mało prawdopodobne jest wykrycie tylko 25 gatunków w trakcie nawet jednej czy dwóch kontroli; wyniki te wskazują na najwyżej średnie wartości całości tego obszaru.

W tej sytuacji nie można wykluczyć istnienia skupień większej liczby gatunków na małych obszarach (choćby wielkości kwadratów MPPL), ale też należy dopuścić istnienie fragmentów o niskich walorach, tj. małym bogactwie gatunków i niskim

zagęszczeniu ich metapopulacji. W tych kategoriach autorzy raportu oceniali siedliska występujące w obrębie badanych stref inwestycyjnych (etapach).

5. Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego

Autorzy raportu na bazie danych zebranych przez Chylareckiego, Wylegałę, Batyckiego w latach 2007 – 2008 oraz własnych starali się realnie ocenić ten teren. Sądzymy, że gdyby teza dr [REDAKTOR] była uzasadniona, to teren ten zostałby już kilka lat temu zgłoszony jako obszar cenny przyrodniczo i wskazany do objęcia ochroną jedną z form ochrony przyrody. Pragniemy nadmienić, że w opracowaniu przygotowanym przez Wylegałę, Kuźniaka i Dolatę (2008) na zlecenie Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu, a więc także przez osobę uczestniczącą w monitoringu przedinwestycyjnym w ramach FEW Duszniki, nie wskazano w tym opracowaniu terenów planowanych pod farmę w Dusznikach jako cennych dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego.

Informacje zawarte w tym opracowaniu są niewątpliwie jednymi z najbardziej aktualnych danych waloryzujących przestrzeń przyrodniczą województwa wielkopolskiego. W oparciu o nie można twierdzić o braku potrzeb obejmowania badanego obszaru jedną z form ochrony przyrody, co implikuje możliwość planowania tam działalności gospodarczej, choćby inwestycji energetyki wiatrowej.

W tej sytuacji rodzi się pytanie czy Wylegała, Kuźniak i Dolata (2008) w analizie sporządzonej rok po przygotowaniu i przekazaniu przez Chylareckiego, Wylegałę, Batyckiego analizy sporządzonej w 2007 r. celowo pominęli te tereny w ocenie sporządzonej dla Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego, czy też może podobnie jak nasz zespół ocenili teren pod Dusznikami. W tej sytuacji sugerujemy przeprowadzenie przez dr [REDAKTOR] konsultacji z w/w Kolegami.

6. Poziom strat

Zgodnie z zawartością opracowania „Wytyczne w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki” autorstwa Chylarecki, Paślawska (2008), które były przedmiotem konsultacji m.in. z prof. dr hab. Przemysławem Busse, a także z nami tj. Przemysławem i Wojciechem Zyska, w rozdziale VIII

Różnice te mają decydujący wpływ na wymiar oczekiwanego negatywnego wpływu na populacje ptaków, szczególnie grup wędrowniczych występujących w kolejnych fragmentach okresu migracji. Tym niemniej pozwalają m.in. na ocenę skutków posadowienia elektrowni starszej generacji niż to obecnie planuje się w obrębie FEW Duszniki.

Jednocześnie opierając się na rozpoznaniu skutków funkcjonowania farm istniejących w Polsce, prof. Przemysław Busse kilkakrotnie zwraca uwagę na niewątpliwie przesadzone szacunki estymacji wykonanej w oparciu o dane hiszpańskie. Na podstawie danych hiszpańskich szacunki ryzyka są poważnie zawyżone. Przyjęte wartości prawdopodobieństwa należy traktować jako wartości maksymalne, a nawet nierealistycznie zawyżone. Są one wartościami wskaźnikowymi, które nie przedstawiają rzeczywistych wartości śmiertelności stwierdzanych w kontrolowanych farmach nowych, ale też i pracujących kilka lat. Są m.in. pomocne przy wyborze (wariantowaniu) typów generatorów.

Stosowanie metody tej w naszych warunkach uwzględnia już zachowania ptaków w sytuacjach specyficznych dla każdej badanej tą metodą lokalizacji w Polsce. Tworzenie zasobu danych referencyjnych w oparciu o źródła polskie, zbieranych w całkowicie odmiennych warunkach sytuowania wiatraków, i wykorzystanie go do oceny ryzyka występowania kolizji ptaków z wiatrakami, daje podstawy dla racjonalnego planowania procesu inwestycyjnego.

Badania na funkcjonujących farmach wykonywane przez autorów raportu

Dane autorów raportu o śmiertelności, pochodzące z kontroli funkcjonujących już w Polsce farm elektrowni wiatrowych (autorzy kontrolują blisko 40% polskiej zainstalowanej mocy) mówią o minimalnym poziomie tej demograficznej składowej populacyjnej, pozostającym na poziomie ułamków promila liczebności metapopulacji lęgowej lub grupy wędrowniczej. Są one odnoszone do sytuacji obserwowanych lokalnie, a nawet w skali regionu. Prowadzona na polskich farmach, w rzeczywistych warunkach weryfikacja prognoz (wyników estymacji), prowadzi do konstatacji o minimalnym wpływie wiatraków na metapopulacje lęgowe lub grupy wędrownicze; upadki (śmiertelne ofiary) pozostają bowiem na poziomie promili. Na dodatek najczęściej odnoszą się do bardzo dużych cech gatunków, tj. wielotysięcznych liczebności na obszarach północnej Eurazji.

Analizując zagrożenie nie można pominąć też faktu, że zachowania ptaków w polach farm elektrowni wiatrowych funkcjonujących już na Pomorzu skłania do wniosku o dużych możliwościach ptaków do adaptowania się do nowych, w pierwszym okresie trudnych warunków. Ptaki rozpoznają niebezpieczeństwo, ale też potrafią go unikać. M.in. mogą wykorzystywać przestrzeń pod wiatrakami, chociażby jako zerowisko. Nawet dla drapieżców wewnątrz farmy po kilku latach jej funkcjonowania staje się miejscem polowania bez skutków negatywnych dla nich. Autorzy Raportu posiadają materiały dokumentujące to zjawisko.

7. Konkluzje ostateczne

Autorzy raportu nadal twierdzą, że badany obszar pod Dusznikami jest przeciętnym w kwestii walorów awifaunistycznych. Istnieje więc możliwość kontynuowania procesu inwestycyjnego.

Dalsze etapy planowania oraz weryfikowania funkcjonowania farmy energetycznej na wszystkich powierzchniach powinno być poddane monitoringowi porealizacyjnemu. W jego wyniku można będzie podejmować kroki odnoszące się do stanu rzeczywistego powstających zagrożeń.

Jednocześnie autorzy raportu po zapoznaniu się z tekstem uwag zawartych w punkcie 3 „Uwag i wniosków do opracowania ...” autorstwa p. dr ██████████ stwierdzili że ten punkt pojawił się w tej opinii przypadkowo, prawdopodobnie z innego podobnego dokumentu, jako że przedmiotem raportu (2009) nie jest procedura zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Odnosząc się do uwag p. dr ██████████ zawartych na str. 3 – 4 opatrzonych tytułem „Inne błędy merytoryczne” autorzy raportu wyjaśniają:

ad. 8) Pan dr ██████████ odniósł się krytycznie do zapisów na str. 136 raportu dot. oceny autorów, iż zagrożenie dla ptaków poruszających się w przestrzeni ulegnie zmniejszeniu w sytuacji funkcjonowania turbin na wieżach o wysokości między 100 a 150 metrem n.p.t. Faktycznie podana tu ocena jest w swojej treści dosyć syntetyczna, tym niemniej nie pozbawiona racji. Autorzy zapomnieli, że raport będą czytać także osoby nie znające kwestii funkcjonowania elektrowni i ich oddziaływania na środowisko. Stąd poniżej szerzej omówiono przyczyny takiej konkluzji.

Autorzy opracowania pt. „Awifauna okresu lęgowego obszaru planowanej farmy wiatrowej „Duszniki”” przyjęli do analizy natężenia wykorzystania przestrzeni powietrznej przez ptaki drapieżne pułapy na poziomie 0 – 40 m n.p.t., 40 – 120 m n.p.t i powyżej 120 m n.p.t. Takie poziomy mogły czytelnikowi tego opracowania sugerować, że miałyby tu stanąć turbiny na wieżach o wysokości 80 metrów i turbiny o średnicy 80 metrów, a tym samym poruszałyby się na pułapie, gdzie średnia liczba ptaków/60 minut obserwacji wynosiłaby 1,75. Dzisiaj tego rodzaju turbiny, z różnych powodów, są coraz rzadziej stosowane. Tym niemniej inwestor analizował tego rodzaju konstrukcję, ale także trzy inne o wysokości wieży od 100 do 105 metrów o nieco korzystniejszych parametrach technicznych. Aby stwierdzić, który typ elektrowni byłby korzystniejszy dla tego terenu i tej farmy musiano sobie odpowiedzieć jakie będzie zagrożenie m.in. dla szponiastych wykorzystujących przestrzeń analizowane przez Chylareckiego, Wylegałę i Batyckiego w sytuacji zastosowania elektrowni, których turbiny byłyby zainstalowane na wysokości co najmniej 100 metrów, czyli na poziomie 100 – 150 m n.p.t. Dla takiej oceny dotychczas nie wypracowano żadnego wzoru matematycznego. Stąd autorzy raportu wykorzystali dane z monitoringu natężenia wykorzystania przestrzeni ocenione przez Chylareckiego, Wylegałę i Batyckiego dla niekompatybilnych pułapów. Ocena w tym względzie wydaje się być oczywista. Jeśli zostanie podniesiona gondola w górę o co najmniej 20 metrów, wówczas około 1/3 długości śmigieł będzie pracowało na pułapie powyżej 120 metrów, gdzie średnia liczba obserwowanych ptaków szponiastych w trakcie 60 minut była 5 razy niższa niż na pułapie 40 – 120 metrów. Turbiny usytuowane na wysokości 100 – 150 m n.p.t. mają także tę zaletę, że w obrębie FEW Duszniki będą pracowały na pułapie między 40 a 120 w znacznie mniejszym zakresie niż turbina posadowiona na wysokości 80 m n.p.t. Oceniane turbiny dla tego projektu zataczałyby koła tylko między 50 – 55 metrem a 120 metrem. W takiej sytuacji elektrownia wiatrowa o wyższej wysokości będzie korzystniejsza niż elektrownia, której wirnik posadowiony byłby na wysokości 80 metrów. Tak więc ocena, że tego rodzaju elektrownia, której wirnik będzie umieszczony 20 metrów wyżej, będzie stwarzać mniejsze zagrożenie, niż to przy elektrowni pracującej na pułapie 40 – 120 m, co sugerowało opracowanie Chylareckiego,

Wylegały i Batyckiego (2007). Ta konkluzja stanęła m.in. u podstaw odrzucenia jednego z typów analizowanych przez inwestora turbin typu Nordex N80.

W konkluzji należy stwierdzić, że ocena p. dr [REDAKTOWANE], iż jest to błąd merytoryczny nie znajduje uzasadnienia.

ad 9) Autorzy raportu (2009) przy przygotowaniu analizy przyrodniczej, przy formułowaniu ocen i konkluzji, nie tylko skorzystali z własnej wieloletniej wiedzy o ptakach występujących na Pomorzu, Ziemi Lubuskiej i w Wielkopolsce, ale przede wszystkim przeanalizowali dane literaturowe z ponad 200 pozycji, co zostało uwidocznione w rozdziale 33 raportu, w tym pozycjach książkowych wymienionych w tym rozdziale. Stąd dziwimy się, że p. dr [REDAKTOWANE] próbuje pouczać autorów raportu o sensie przywoływania danych źródłowych dla poparcia pewnych tez. Stwierdzenie p. dr [REDAKTOWANE] „takie porównania mają sens jedynie, gdy bazują na reprezentatywnej próbie i jej ilościowej analizie. Bez tego, zabieg ten jest po prostu niewiarygodny, gdyż wbrew Autorom, trudno wskazać w Wielkopolsce miejsca gdzie „nierzadko występuje 7 – 8 tys. siewek złotych”.

Autorzy raportu przyjmują znaczenie sformułowania „...trudno wskazać w Wielkopolsce miejsca ...” jako stwierdzenie, że szczególnie rzadko można rejestrować podobne zjawiska. W tej sytuacji chcielibyśmy przywołać li tylko dane literaturowe za przedstawicielami Południowowielkopolskiej Grupy OTOP i Leszczyńskiej Grupy OTOP o występowaniu tego gatunku w Wielkopolsce w stadach liczących co najmniej 500 osobników, w tym ponad 5 tys. i więcej osobników :

Ziemia Leszczyńska

2000

siewka złota - 15.10 - ok. 1000 os., Zb. Wonieść (S. Maćkowiak)

2002

siewka złota *Pluvialis apricaria*

1.04.: 500, 2.04.: ok. 1000, Chumiętka, gm. Gostyń (A. Stankowski)

Ziemia Krotoszyńska

2006

27 marca

siewka złota, koncentracja pod Raczycami ok. 700 os. (liczone dokładnie) + 100 dalej pod Uciechowem,

Odcinek Odolanów - Uciechow - Garki - Odolanow (spore rozlewiska), pow. ostrowski

obserwator: Marcin Antczak

2007

25 marca

Siewka złota, ok. 1200 os. siedzących na łąkach oraz kilkaset w przelocie; Rozlewiska na Łąkach Odolanowskich między wsiami Raczyce i Uciechów, pow. ostrowskich

obserwator: Jerzy Kartuzi

siewka złota, ok. 15 tys. os.!!!

Rozlewiska kanału Obry koło Jaraczewa (gm.), pow. jarociński

obserwator: Mikołaj Litwin i Tomasz Pietrzak

11 marca

Siewka złota, ok. 3000 os.

Łąki i pola w dolinie Proсны, pow. pleszewski

obserwator: Przemysław Żurawlew

11 marca

Siewka złota, ok. 3000 os.

Łąki i pola w dolinie Proсны, pow. pleszewski

obserwator: Przemysław Żurawlew

siewka złota, 300-500 os.;

Łąki Odolanowskie, Raczyce, gm. Odolanów, pow. Ostrów Wlkp.

obserwator i fot: Michał Radziszewski

Siewka złota, ok. 2000 os.;

Łąki i pola w dolinie Proсны, pow. pleszewski

obserwator: Przemysław Żurawlew

siewka złota, 9-10 tys. os.!!!

Rozlewiska kanału Obry koło Jaraczewa (gm.), pow. jarociński

obserwator: Mikołaj Litwin i Tomasz Pietrzak

siewka złota, ponad 2500 os.

okolice Chocza, pow. pleszewski

obserwator: Mikołaj Litwin i Tomasz Pietrzak

6 marca

siewka złota, ok. 2000 os.;

Łąki i pola w dolinie Proсны, pow. pleszewski

obserwator: Przemysław Żurawlew

5 marca

Siewka złota, ok. 1000 os.; Łąki i pola w dolinie Proсны, pow. pleszewski
obserwator: Przemysław Żurawlew

3 marca

siewka złota, 500 os.;
Nowa Wieś, pola na S, gm. Rozdrażew, pow. krotoszyński
obserwator: Robert Hybsz

21 stycznia

siewka złota, 530 os.; staw Dębica Górna 2
Stawy Przygodzickie, Dębica, gm. Przygodzice, pow. ostrowski
obserwator: Michał Radziszewski, Robert Kaczmarek, Waclaw Urbankiewicz

9 stycznia

siewka złota, bardzo duża koncentracja zimowa ok 500 os.!!! Niewątpliwie największa
na Stawach Przygodzickich i dodatkowo jeszcze w takim okresie.
Stawy Przygodzickie, gm. Przygodzice, pow. ostrowski
obserwator: Robert Kaczmarek i Waclaw Urbankiewicz

2008

1 kwietnia

siewka złota, ok. 5-6 tys.;
Jaraczewo – Niedźwiady (kan. Obry), pow. Jarociński
obserwator: Tomasz Pietrzak

30 marca

Siewka złota, ok. 3300 os. (bardzo duża koncentracja)
Łąki Odolanowskie na wysokości Raczyc, pow. ostrowski
obserwatorzy: Robert Kaczmarek, Agnieszka Kania

18 marca

siewka złota, ok. 2700 (niektóre już w godówkach).
Dolina Obry od Jaraczewa do Niedźwiad, pow. jarociński
Obserwator: Tomasz Pietrzak.

27 lutego

siewka złota, ok. 2300;
Dolina Obry między Jaraczewem a Niedźwiadami. pow. jarociński
obserwatorzy: Tomasz Pietrzak, Mikołaj Litwin

Z danych literaturowych dotyczących Wielkopolski wynika:

- w opracowaniu książkowym Bednorza i in. (2000) pt. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna autor analizy o siewce złotej podaje, że ten gatunek pojawia się na jesiennych przelotach regularnie ,